

A KOCSÁNYTALAN TÖLGYPUSZTULÁSÁBAN SZEREPET JÁTSZÓ GOMBAFAJOK

Az 1982—83-ban kezdett vizsgálataink célja az volt, hogy megállapítsuk, milyen mikroszkopikus gombák fordulnak elő a beteg fákon, s ezek közül mely fajoknak lehet kapcsolatuk a pusztulással. Rövid előadásunkban csupán három gombafajt emelünk ki és mutatunk be, utalva a tölgypusztulásban játszott szerepükre.

1. *Ceratocystis piceae* (Münh.) Bakshi.

Széles körben előfordul a pusztuló kocsánytalan tölgyállományokban. A szíjacsban a tracheákban és az azt körülvevő elemekben növekszik. A fertőzött farészben a tracheomikózisra jellemző barna csíkok láthatók, amelyek a gomba edénnyalábokban történő terjedését jelzik. Mesterséges fertőzésekkel igazoltuk a faj patogénitását. Számos szerző e fajt, vagy ehhez közelálló fajokat mint a tölgy tracheomikózisának kórokozóját tartja számon. E faj szinonimja a *Ceratostomella quercii* Georgew, hasonlóképpen szinonimja a *Ceratostomella fagi* Loos, meg kell említeni az *Ophiostoma roboris* Georg. et Teod fajt is.

2. *Diplodia mutila* Fr. et Mont. (Teleomorph: *Botryosphaeria stewartii* Shoemaker).

Előfordulását tölgyesekben nem könnyű megállapítani, mivel elsősorban a koronaszintben okoz ágakon és gallyakon elhalást. Pontos adatok az elterjedésére és az okozott kárra vonatkozóan nincsenek. A gombával végzett mesterséges fertőzések pozitív eredményt adtak magoncon, sarjeredetű 8 éves fán és 36 éves fa törzsén. A gomba viszonylag gyors és súlyos elhalást okozhat a fertőzött ágakon, azonban nem valószínű, hogy önmagában e faj okozna teljes fapusztulást. Vizsgálataink igazolták, hogy a tölgyről származó izolátum az almafát és szőlőt is képes fertőzni.

3. *Valsa ambiens* Fr. (Anamorph: *Cytospora leuosperma* Fr.)

A *Cytospora* fajok fás növények pusztulásában játszott szerepének megítélésében szélsőséges nézetek találhatók a szakirodalomban. Számos kutató álláspontját mérlegelve és saját tapasztalatainkat összegezve megállapítható, hogy e faj, mint nekrotrof szervezet, képes elhalást okozni tölgyfákon. E kérdéssel kapcsolatban utalnunk kell *Gvritsvili* kiváló grúz növénypatológus és mikológus megállapítására, miszerint a fás növényeket érő stresszhatások (vízhiány, kedvezőtlen hőmérsékleti hatás, lombfogyasztó kártevők okozta defoliáció stb.) szerepe azok elhalásában nyilvánvaló. Biotikus és abiotikus tényezők együttesen, különböző kombinációkban és külön-külön is jelentkezhetnek.

Eddigi vizsgálataink tapasztalatait összegezve megállapítható, hogy a mikroszkopikus gombák körében nem valószínű, sőt csaknem kizárt, hogy új, hazánk területén eddig elő nem fordult kórokozó faj megtelepedése okozta a járványszerű pusztulást. Az általunk vizsgált, mintegy 30 faj, közöttük az ismert 3 patogén gomba, véleményünk szerint honos Magyarországon.

DR. VAJNA LÁSZLÓ